

Національна безпека держави

УДК 352.07:342.25

Середа Валерій В'ячеславович

доктор юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Sereda Valeriy

D. Sc. (Law), Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-7249-0323

Ковалів Мирослав Володимирович

кандидат юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Kovaliv Myroslav

PhD in Law, Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-9730-8401

Козяр Роман Якович

кандидат юридичних наук

Управління Служби безпеки України в Рівненській області

Koziar Roman

PhD in Law

Office of the Security Service of Ukraine in Rivne region

ORCID: 0000-0001-9669-2758

Петков Сергій Валерійович

доктор юридичних наук, професор

Військовий інститут

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Petkov Sergey

D. Sc. (Law), Professor

Military Institute of

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ORCID: 0000-0003-4160-767X

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyi Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У
СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ACTIVITIES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES IN THE
SPHERE OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE**

***Анотація.** У статті на основі чинного законодавства України розглянуто діяльність органів місцевого самоврядування у сфері національної безпеки. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та приватно-наукові методи пізнання соціально-правових явищ та діяльності з правового забезпечення національної безпеки України органами місцевого самоврядування (порівняльно-правовий; формально-юридичний, системний, логіко-правовий, соціально-правовий, інституційно-правовий метод та інші). Предметом правового забезпечення національної безпеки є юридичні норми, законодавчі та інші нормативно-правові акти, що мають значення для предметно-практичної діяльності, пов'язані з відносинами у сфері забезпечення національної*

безпеки та її окремих видів. Вказано, що система забезпечення національної безпеки складається з механізмів, що перетворюють прийняту державою стратегію щодо забезпечення різних видів безпеки на скоординовану діяльність конкретних відомств, установ, громадських об'єднань і громадян на основі чинного законодавства. Зазначено, що у правовій науці склалося два підходи до правового забезпечення національної безпеки: видовий, коли аналізується забезпечення видів безпеки та галузевий, у якому правова основа забезпечення національної безпеки розглядається через призму галузей права. Вибір прийомів і методів нормативно-правового регулювання у сфері забезпечення національної безпеки органами місцевого самоврядування залежить від двох сфер суспільних відносин: сфери діяльності органів місцевого самоврядування як органів публічної влади, діяльності посадових осіб місцевого самоврядування та сфери участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Правові відносини у сфері забезпечення національної безпеки органами місцевого самоврядування мають багатоаспектний характер, тому комплексне регулювання зазначеної сфери передбачає багаторівневість регулювання цих відносин.

Ключові слова: держава, безпека, національна безпека, правове регулювання, органи публічної влади, місцеве самоврядування.

Summary. In the article, on the basis of the current legislation of Ukraine, the activities of local governments in the sphere of national security are considered. The methodological basis of the research is the general scientific and private scientific methods of learning socio-legal phenomena and activities for the legal support of the national security of Ukraine by local self-government bodies (comparative-legal; formal-legal, systemic, logical-legal, social-legal, institutional-legal method and others). The subject of legal provision of national security is legal norms, legislative and other normative

legal acts, which are important for subject-practical activities, related to relations in the sphere of ensuring national security and its individual types. It is indicated that the system of ensuring national security consists of mechanisms that transform the strategy adopted by the state to ensure various types of security into coordinated activities of specific departments, institutions, public associations and citizens based on current legislation. It is noted that two approaches to the legal provision of national security have developed in legal science: a species approach, when the provision of security types is analyzed, and a branch approach, in which the legal basis for ensuring national security is considered through the prism of branches of law. The choice of techniques and methods of legal regulation in the sphere of national security by local self-government bodies depends on two spheres of social relations: the sphere of activity of local self-government bodies as bodies of public authority, the activity of local self-government officials, and the sphere of population participation in solving issues of local importance. Legal relations in the sphere of ensuring national security by local self-government bodies have a multifaceted nature, therefore, comprehensive regulation of the specified area implies multi-level regulation of these relations.

Key words: *state, security, national security, legal regulation, public authorities, local self-government.*

Постановка проблеми. Закон України «Про національну безпеку України» наділяє органи державної влади загальною функцією, що покликана забезпечити, в межах компетенції, виконання законодавства у галузі безпеки і оборони України, яка в контексті Стратегії національної безпеки України диференціюється на декілька основних напрямів щодо законодавства: у галузі оборони країни; про державну безпеку; про громадську безпеку; законодавство про екологічну безпеку, про енергетичну безпеку; у сфері забезпечення безпеки особи; про інші види

безпеки, передбачені Конституцією та законодавством України. Важливу роль у системі забезпечення національної безпеки України відіграють органи місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток теоретичних положень забезпечення національної безпеки, які в тій чи іншій мірі мають практичне значення, зробили такі вчені: В. Авер'янов, О. Бандурка, О. Андрійко, Ю. Битяк, І. Гриценко, Є. Додін, С. Єсімов, Р. Калюжний, Т. Коломоєць, В. Колпаков, О. Кузьменко, М. Микитюк, Р. Мельник, Н. Нижник, О. Остапенко, В. Ортинський, А. Селіванов, О. Харитонов, О. Шамрай, Я. Шевченко, Ю. Шемшученко та інші. Через збройну агресію Російської Федерації проти України все більшої актуальності набуває дослідження проблем національної безпеки України.

Мета статті. Метою статті є дослідження діяльності органів місцевого самоврядування у сфері національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм здійснення органами місцевого самоврядування функції забезпечення виконання законодавства у сфері національної безпеки, передбаченої Конституцією та законодавством України, з погляду системного підходу і функціонального бачення, має власну структуру. У науковій літературі склалися різні ставлення до структури механізму реалізації базових функцій місцевого самоврядування, які включають забезпечення окремих елементів безпеки.

Так, у праці «Функції органів місцевого самоврядування» [1] Р. Титикало зазначає, що види функцій місцевого самоврядування обумовлені їх особливостями: визначені диференційовано залежно від адміністративного рівня територіальної громади; визначаються територіальними межами дії юрисдикції територіальної громади чи їх об'єднань; мають досить широку предметну компетентність, що обумовлено виконанням власних й делегованих повноважень; визначають

відповідні методи і певні форми діяльності [1, с. 289].

З позиції системного підходу та функціонального аналізу муніципально-правових явищ, до яких належить місцеве самоврядування та органи місцевого самоврядування, одним із комплексів досліджуваної функції виступають зв'язки взаємодії, спрямовані на вирішення завдань, для яких засновується орган. Зв'язки взаємодії, що поєднують елементи реалізації функції забезпечення виконання законодавства у сфері безпеки в єдину цілісність, формують особливу комунікативну підсистему, якою охоплюються відносини між органами місцевого самоврядування, між органами місцевого самоврядування та фізичними і юридичними особами, взаємовідносини з органами державної влади України.

Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення правопорядку містить низку напрямів, які сприяють встановленню конституційного правопорядку, а саме: забезпечення конституційного оформлення чинного законодавства; забезпечення верховенства права та Конституції за допомогою забезпечення єдності нормативно-правового простору; належний нагляд та контроль за реалізацією правових приписів; запобігання і протидія правопорушенням тощо [2, с. 55].

Зв'язки та взаємодія і інші елементи механізму реалізації органами місцевого самоврядування функції щодо забезпечення виконання законодавства у сфері безпеки мають правове закріплення. Йдеться про нормативно-правову або регулятивну підсистему зазначеного механізму.

Регулятивна підсистема механізму реалізації функції забезпечення виконання законодавства у сфері безпеки є складним правовим утворенням, на яке впливає видова структура національної безпеки України, яка може бути диференційована на взаємопов'язані блоки:

1) Спеціалізовані норми-цілі, норми-принципи та норми-завдання містяться в Конституції України, в Законі України «Про національну безпеку України», законодавчих і підзаконних нормативних актах з

окремих видів безпеки [3; 4]. Наприклад, основним способом забезпечення безпеки, незалежно від різновиду, є дотримання та захист прав людини; законності, системності та компетентності застосування органами державної влади політичних, організаційних, соціально-економічних, правових заходів з метою забезпечення безпеки; пріоритет примусових заходів для забезпечення безпеки; взаємодії державних органів з громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями з метою забезпечення безпеки.

Норми-принципи, норми-цілі та норми-завдання, розташовані в Конституції України, Законі України «Про національну безпеку України», численні спеціалізовані закони, акти стратегічного планування:

- закріплюють механізм цілепокладання у сфері захисту національних інтересів та забезпечення безпеки, задають вектор діяльності органів державної влади та органів місцевого управління;

- у частині норм-принципів, які мають визначальне становище у регулятивній підсистемі механізму реалізації органами місцевого самоврядування функції забезпечення виконання законодавства у сфері безпеки, слід зазначити, що вони формують складну структуру, яка забезпечує спрямованість правового регулювання у сфері відносин безпеки, з якими мають бути узгоджені інші, зокрема і місцеві правові норми;

- у частині норм-цілей і норм-завдань, останні мають тісні взаємозв'язки з предметами ведення, питаннями місцевого значення та повноваженнями органів публічної влади.

2) Чинне законодавство у сфері забезпечення національної безпеки України, яке згідно, наприклад, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України (проект), має власну правову базу для забезпечення захищеності людини та громадянина, матеріальних і духовних цінностей суспільства. Особливе місце в регулятивній підсистемі

даної функції органів місцевого самоврядування займають акти стратегічного планування, якими регламентуються певні види безпеки [5; 6].

3) Власні місцеві правові акти, за певними видами безпеки. Зокрема, законодавство у сфері забезпечення техногенної безпеки, що складається із Кодексу цивільного захисту України, інших законів визначають зміст місцевої правотворчості щодо окремих аспектів пожежної безпеки на території адміністративно-територіальної одиниці [7].

У механізмі реалізації функції органів місцевого самоврядування щодо забезпечення виконання законодавства України у сфері національної безпеки потрібно виділити контрольно-оцінювальний блок, який функціонує на основі актів законодавства в галузі безпеки та актів технічного регулювання. Це пов'язано з тим, що відповідно до вимог Стратегії національної безпеки України встановлюються основні критерії стану безпеки у вигляді системи спеціальних нормативів, механізмів, методик і основних показників, присвячених стану окремих видів безпеки [8].

Існування контрольно-оцінювальної підсистеми впливає не тільки із змісту спеціальних законів і актів стратегічного планування, але й підтверджується у доктринальних джерелах, в яких, зокрема, наголошується, що, наприклад, підсистема екологічної безпеки на рівні територій адміністративно-територіальної одиниці повинні базуватися на трьох складових: комплексної системи екологічного нормування та контролю; інтегральної екологічної оцінки стану безпеки на основі систем моніторингу природного навколишнього середовища, екологічного аудиту, аналізу ступеня і характеру негативного впливу суб'єктів господарювання на навколишнє природне середовище з прогнозуванням заходів попередження, зниження, ліквідації такого впливу; системи управління в галузі природокористування та охорони навколишнього природного

середовища [9].

Згідно зі Стратегією, передбачається наявність інформаційних засад, що становлять державну інформаційну систему стратегічного планування, що включає інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування, системи державних наукових установ. Центральне становище у структурі механізму реалізації функції місцевої влади щодо забезпечення виконання законодавства у сфері безпеки має діяльність організована органами місцевого самоврядування, наповнення якої залежить від виду безпеки.

Стосовно змісту діяльності щодо виконання законодавства у сфері безпеки відповідними суб'єктами-виконавцями виступають органи місцевого самоврядування, групи громадян або громадян, уповноважених місцевим населенням, відповідно до закону та статуту місцевого органу, вирішувати питання місцевого значення. Цей вплив організації поширюється на інші комунальні структури, які відповідно до закону зобов'язані брати участь у виконанні чинного законодавства у сфері забезпечення окремих видів безпеки, спеціалізованими засобами та методами.

Зокрема, виконання законодавства у сфері забезпечення пожежної безпеки на території адміністративно-територіальної одиниці покладено законодавчими та місцевими правовими актами на місцеву пожежну охорону, яка представляє спеціалізовані органи місцевого управління, має відповідно до чинного законодавства спеціальні повноваження у сфері техногенної безпеки, профілактики, аварійно-рятувальних робіт тощо.

Відповідні підрозділи виступають як самостійні одиниці, які мають організаційно-правову форму комунальних установ і функціонують на постійній штатній основі. У межах адміністративно-територіальних одиниць на основі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування місцевої та

добровільної пожежної охорони» може формуватися інститут добровільної пожежної охорони, щодо якої органи місцевого самоврядування надають підтримку та сприяння діяльності, у т.ч. передбачену місцевими правовими актами [10].

Сукупність органів місцевого самоврядування і утворених комунальних установ, які у взаємодії з громадськими інститутами та громадянами здійснюють керовану взаємодію з метою виконання законодавства у сфері забезпечення безпеки, формують окрему інституційну підсистему механізму реалізації однойменної функції органів місцевої влади.

Інше загальнопоширене смислове значення організації як сукупності процесів або дій, що ведуть до утворення та вдосконалення взаємодії між частинами цілого, наближає до таких компонентів у структурі діяльності як процес і засоби чи організованому порядку дій та операцій, способів та прийомів вчинення.

У цьому контексті діяльність органів державної влади постає як цілеспрямована, регламентована законодавством форма впливу державного органу на певну сферу суспільних відносин, внаслідок якого відбувається реалізація функцій держави:

- загальних функцій держави, до яких належить забезпечення національної безпеки, безпеки суспільства, держави та особи, що визначає зміст предметної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- що визначається Конституцією України щодо характеристики місцевого самоврядування, належність до одного з рівнів публічної влади, поряд з органами державної влади, які перебувають в єдиній системі народовладдя;

- сталого соціально-економічного розвитку території як однієї зі складових системи національної безпеки, що потребує збалансованого

поєднання загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів, законодавчого регулювання різних організаційно-правових механізмів у досягненні поставлених державою завдань, цілей і функцій, та гарантувати місцевим спільнотам реальну можливість, на основі закону, самостійно визначати конкретні вимоги з організації та здійснення місцевого самоврядування на відповідній території;

– превенції загроз національній безпеці.

«Якщо правове регулювання у функціональному значенні – це орієнтир для суб'єктів права на нормативні приписи у межах правовідносин, а діяльність щодо здійснення регулятивної функції має епізодичний корекційний характер, то на підставі цього підходу можна мовити про чинники, що визначають виникнення превентивного регулювання» (С. Єсімов) [11, с. 42].

Виходячи з перерахованих аргументів, діяльність органів місцевого самоврядування представляє цілеспрямовану, узгоджену з інститутами публічної влади та громадянського суспільства, регламентовану законодавством та актами місцевої правотворчості сукупність встановлених форм і методів впливу на певні види суспільних відносин, у результаті чого відбувається реалізація функцій місцевого самоврядування.

Щодо діяльності органів місцевого самоврядування у досліджуваній сфері, то це цілеспрямована, узгоджена з інститутами публічної влади та громадянського суспільства, регламентована законодавством і прийнятими на цій основі місцевими правовими актами, сукупність форм і методів впливу на суспільні відносини, пов'язані із виконанням актів місцевої правотворчості у сфері забезпечення безпеки у межах питань місцевого значення визначених статутами адміністративно-територіальних одиниць.

Форми діяльності органів місцевого самоврядування щодо здійснення функції з виконання законодавства у сфері безпеки необхідно розглядати як спрямовані дії, які тягнуть юридично значущі наслідки для

суб'єктів муніципально-правових відносин.

У науковій літературі, залежно від юридичних наслідків, що виникають у ході реалізації різних функцій, прийнято розрізняти правові та неправові форми [12–14]. До правових форм щодо виконання законодавства у сфері безпеки прийнято відносити правотворчу та правозастосовну діяльність.

Місцева правотворчість щодо виконання законодавства України у сфері ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру визначається тим обсягом прав і обов'язків, які законодавець покладає на органи місцевого самоврядування.

Серед неправових форм місцевого самоврядування як елемента механізму реалізації доцільно виділити організаційно-правові дії та матеріально-технічні операції.

Невід'ємним елементом управлінської діяльності виступають методи, які представляють виражений у певній формі комплекс засобів, способів владного впливу на суспільні відносини з метою забезпечення ефективного функціонування, охорони та захисту відповідних суспільних відносин.

На рівні місцевого самоврядування складається система методів, способів та засобів владного впливу, що дозволяють упорядкувати суспільні відносини, про що свідчить конституційне поняття «питання місцевого значення», що мають дві основні сфери розуміння: як функціонально-цільова характеристика місцевого самоврядування як інституту публічної влади; як конкретних управлінських функцій органів місцевого самоврядування, за допомогою яких забезпечується вирішення певних завдань у межах адміністративно-територіальної одиниці.

Конкретні управлінські функції, як свідчать положення Закону України «Про національну безпеку України» [4], характеризують особливості правозастосовної діяльності забезпечення певного виду

безпеки. Законодавець відносить до конкретних управлінських функцій методи та прийоми управління без диференціації відносно суб'єктів управлінських відносин: прогнозування певних напрямів державної політики, стратегічне планування, правове регулювання у сфері забезпечення безпеки; розробку та застосування комплексу оперативних і довготривалих заходів щодо виявлення, запобігання та усунення загроз безпеці, локалізація та нейтралізація наслідків; застосування спеціальних економічних заходів з метою забезпечення безпеки; координації діяльності щодо забезпечення безпеки, співробітництва та фінансування витрат на безпеку; контролю цільового витрачання цільових засобів тощо.

Загальновизнані конкретні управлінські функції як методи організації діяльності органів місцевого самоврядування щодо виконання законодавства у сфері безпеки уточнюються та доповнюються на нижчому рівні організації публічної влади залежно від питань місцевого значення, компетенції органів місцевої влади та виду суспільних відносин, що складаються в окремих сферах безпеки.

Орган місцевого самоврядування при організації заходів захисту населення від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, в частині підготовки населення, здійснює управлінські функції: нормативно-методичне забезпечення; планування та здійснення підготовки населення з питань захисту населення від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру; створення, оснащення та організацію діяльності закладів освіти (підвищення кваліфікації) для посадових осіб у галузі захисту населення від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру тощо.

Висновки. Законодавство України у сфері забезпечення національної безпеки в контексті правових засад діяльності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення виконання представляє сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили та рівня, в яких

містяться норми права, що належать до різних галузей: про структуру та зміст окремих видів безпеки; про розмежування предметів ведення між Україною та Автономною Республікою Крим, яка є невід'ємною складовою частиною України і в межах повноважень, визначених Конституцією України; про розмежування повноважень між органами державної влади України та органами місцевого самоврядування, включаючи норми про засоби, способи та форми розмежування; про повноваження органів державної влади України щодо забезпечення окремих видів безпеки; про повноваження місцевого самоврядування щодо забезпечення окремих видів безпеки; про питання місцевого значення у сфері забезпечення окремих видів безпеки; про види та підстави юридичної відповідальності за порушення законодавства у сфері забезпечення безпеки України.

Література

1. Титикало Р. С. Функції органів місцевого самоврядування // *Наукові записки. Серія: Право*. 2022. Вип. 12. С. 286–290. doi: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-286-291>
2. Єсімов С. С. Реалізація конституційного оформлення правопорядку в умовах наявності конституційних ризиків // *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 3(5). С. 52–57.
3. *Конституція України*: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
4. *Про національну безпеку України*: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата доступу: 28.05.2023).

5. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»:* Указ Президента України від 23.12.2022 р. № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883/2022#n2> (дата доступу: 28.05.2023).
6. *Про місцеве самоврядування в Україні:* Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
7. *Кодекс цивільного захисту України:* Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
8. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»:* Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
9. *Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року:* Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
10. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування місцевої та добровільної пожежної охорони:* Закон України від 16.11.2022 р. № 2750-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2750-20#Text> (дата доступу: 28.05.2023).
11. Єсімов С. С. Превентивне регулювання: теоретичні аспекти // *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 3(9). С. 40–47.

12. Мельничук С. М. *Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна*: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.01 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 40 с.
13. Мельничук С. М. Законодавча діяльність як правова форма здійснення функцій держави // *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2016. № 6. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_6_4 (дата доступу: 28.05.2023).
14. Мельничук С. М. *Правові форми реалізації функцій сучасної держави Україна: загальнотеоретична характеристика*: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 436 с.

References

1. Tytykalo R. S. Funktsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia // *Naukovi zapysky. Seriia: Pravo*. 2022. Vyp. 12. S. 286–290. doi: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2022-12-286-291>
2. Yesimov S. S. Realizatsiia konstytutsiinoho oformlennia pravoporiadku v umovakh naiavnosti konstytutsiinykh ryzykiv // *Sotsialno-pravovi studii*. 2019. Vyp. 3(5). S. 52–57.
3. *Konstytutsiia Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254к/96-ВР (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-Вр#Text> (date of access: 28.05.2023).
4. *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (date of access: 28.05.2023).
5. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 23 hrudnia 2022 roku «Pro provedennia ohliadu hromadskoi bezpeky ta tsyvilnoho*

- zakhystu*»: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 23.12.2022 r. № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/883/2022#n2> (date of access: 28.05.2023).
6. *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini*: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-BP (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-Bp#Text> (date of access: 28.05.2023).
 7. *Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*: Zakon Ukrainy vid 02.10.2012 r. № 5403-VI (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (date of access: 28.05.2023).
 8. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy»*: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (date of access: 28.05.2023).
 9. *Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku*: Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 r. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (date of access: 28.05.2023).
 10. *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo funktsionuvannia mistsevoi ta dobrovilnoi pozhezhnoi okhorony*: Zakon Ukrainy vid 16.11.2022 r. № 2750-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2750-20#Text> (date of access: 28.05.2023).
 11. Yesimov S. S. Preventyvne rehuliuвання: teoretychni aspekty // *Sotsialno-pravovi studii*. 2020. Vyp. 3(9). S. 40–47.
 12. Melnychuk S. M. *Pravovi formy realizatsii funktsii suchasnoi derzhavy Ukraina*: avtoref. dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets.: 12.00.01 / Natsionalna

akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2019. 40 s.

13. Melnychuk S. M. Zakonodavcha diialnist yak pravova forma zdiisnennia funktsii derzhavy // *Visnyk Pivdennoho rehionalnoho tsentru Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2016. № 6. S. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2016_6_4 (date of access: 28.05.2023).
14. Melnychuk S. M. *Pravovi formy realizatsii funktsii suchasnoi derzhavy Ukraina: zahalnoteoretychna kharakterystyka: monohrafiia*. Ivano-Frankivsk: Vydavets Kushnir H. M., 2018. 436 s.